

Зміст

Передмова	6
МОДУЛЬ I. ІСТОРИЧНІ ТИПИ ФІЛОСОФІЇ	7
ТЕМА 1. ФІЛОСОФІЯ, ЇЇ ПРЕДМЕТ І РОЛЬ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА.	7
Світогляд, його структура та історичні типи	7
Специфіка філософії як форми світогляду. Філософія та наука	9
Основні питання філософії та її структура	13
Основні функції філософії	15
Тема 2. АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ, ЇЇ КОСМОЦЕНТРИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ.	20
Загальна характеристика античної філософії	20
Космогонічні і натурфілософські ідеї досократиків	22
Класичний період античної філософії	24
Елліністичний та римський період.	31
ТЕМА 3. ФІЛОСОФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ	42
Філософія епохи Середньовіччя	42
Головні риси філософії епохи Відродження	45
План семінарського заняття.	48
ТЕМА 4. ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ	50
Передумови та основні риси філософії Нового часу	50
Проблема методу наукового дослідження в філософії XVII ст.	51
Філософія епохи Просвітництва	54
Німецька класична філософія.	56
Філософія марксизму	63
ТЕМА 5. ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ФІЛОСОФІЇ	69
Філософське вчення Григорія Сковороди.	71
Філософія П. Юркевича	74
ТЕМА 6. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ ФІЛОСОФІЇ.	78
Філософія неопозитивізму і постпозитивізму	78
Прагматизм	81
Герменевтика	83

Зміст

Передмова	6
МОДУЛЬ I. ІСТОРИЧНІ ТИПИ ФІЛОСОФІЇ	7
ТЕМА 1. ФІЛОСОФІЯ, ЇЇ ПРЕДМЕТ І РОЛЬ В ЖИТТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА.	7
Світогляд, його структура та історичні типи	7
Специфіка філософії як форми світогляду. Філософія та наука	9
Основні питання філософії та її структура	13
Основні функції філософії	15
Тема 2. АНТИЧНА ФІЛОСОФІЯ, ЇЇ КОСМОЦЕНТРИЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ.	20
Загальна характеристика античної філософії	20
Космогонічні і натурфілософські ідеї досократиків	22
Класичний період античної філософії	24
Елліністичний та римський період.	31
ТЕМА 3. ФІЛОСОФІЯ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ ТА ДОБИ ВІДРОДЖЕННЯ	42
Філософія епохи Середньовіччя	42
Головні риси філософії епохи Відродження	45
План семінарського заняття.	48
ТЕМА 4. ФІЛОСОФІЯ НОВОГО ЧАСУ	50
Передумови та основні риси філософії Нового часу	50
Проблема методу наукового дослідження в філософії XVII ст.	51
Філософія епохи Просвітництва	54
Німецька класична філософія.	56
Філософія марксизму	63
ТЕМА 5. ФІЛОСОФСЬКА ДУМКА В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ФІЛОСОФІЇ	69
Філософське вчення Григорія Сковороди.	71
Філософія П. Юркевича	74
ТЕМА 6. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СВІТОВОЇ ФІЛОСОФІЇ.	78
Філософія неопозитивізму і постпозитивізму	78
Прагматизм	81
Герменевтика	83

Філософія життя	84
Філософські проблеми психоаналізу: фрейдизм та неофрейдизм	88
Філософія екзистенціалізму.	89
Соціально-критичний напрямок у філософії ХХ столітті: філософія «неомарксизму».	93
Постмодернізм	97
Тестові завдання до І модулю	102
І рівень	102
II рівень	137
III рівень.	163
МОДУЛЬ II. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ	169
ТЕМА 7. ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПРОБЛЕМИ БУТТЯ.	
ДІАЛЕКТИКА БУТТЯ	169
Буття як вихідна категорія філософії	169
Буття як загальний зв'язок та взаємодія. Ідея розвитку	170
Філософські категорії як інструмент пізнання світу	172
Категорії діалектики	173
Закони діалектики	189
ТЕМА 8. ЛЮДИНА ТА ЇЇ БУТТЯ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ	197
Становлення філософських уявлень про людину	197
Багатовимірність людського буття: співвідношення біологічного і соціального в людині.	200
Свідомість як фундаментальна властивість людини	201
Поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість». Структура особистості	206
Соціалізація особистості: етапи, механізми, форми	208
ТЕМА 9. ЕТИЧНІ ВИМІРИ БУТТЯ ОСОБИСТОСТІ	213
Моральна мотивація та ціннісні орієнтації	213
Проблема морального вибору: структура вчинку	214
Співвідношення моральної мети і засобів.	216
Основні категорії етики.	217
ТЕМА 10. СУСПІЛЬСТВО ТА ЙОГО ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ.	239
Специфіка соціальної дійсності та її пізнання. Об'єктивне та суб'єктивне в суспільному процесі	239
Суспільство як система. Духовне життя суспільства	245

Філософія життя	84
Філософські проблеми психоаналізу: фрейдизм та неофрейдизм	88
Філософія екзистенціалізму.	89
Соціально-критичний напрямок у філософії ХХ столітті: філософія «неомарксизму».	93
Постмодернізм	97
Тестові завдання до І модулю	102
І рівень	102
II рівень	137
III рівень.	163
МОДУЛЬ II. ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОСОФІЇ	169
ТЕМА 7. ФІЛОСОФСЬКИЙ ЗМІСТ ПРОБЛЕМИ БУТТЯ.	
ДІАЛЕКТИКА БУТТЯ	169
Буття як вихідна категорія філософії	169
Буття як загальний зв'язок та взаємодія. Ідея розвитку	170
Філософські категорії як інструмент пізнання світу	172
Категорії діалектики	173
Закони діалектики	189
ТЕМА 8. ЛЮДИНА ТА ЇЇ БУТТЯ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ	197
Становлення філософських уявлень про людину	197
Багатовимірність людського буття: співвідношення біологічного і соціального в людині.	200
Свідомість як фундаментальна властивість людини	201
Поняття «людина», «індивід», «індивідуальність», «особистість». Структура особистості	206
Соціалізація особистості: етапи, механізми, форми	208
ТЕМА 9. ЕТИЧНІ ВИМІРИ БУТТЯ ОСОБИСТОСТІ	213
Моральна мотивація та ціннісні орієнтації	213
Проблема морального вибору: структура вчинку	214
Співвідношення моральної мети і засобів.	216
Основні категорії етики.	217
ТЕМА 10. СУСПІЛЬСТВО ТА ЙОГО ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ.	239
Специфіка соціальної дійсності та її пізнання. Об'єктивне та суб'єктивне в суспільному процесі	239
Суспільство як система. Духовне життя суспільства	245

Філософія історії як напрям філософського знання. Проблема суспільного прогресу	249
Тестові завдання до II модулю	255
I рівень	255
II рівень	276
III рівень.	291
МОДУЛЬ III. ПРОБЛЕМИ ГНОСЕОЛОГІЇ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ	294
ТЕМА 11. ГНОСЕОЛОГІЯ. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	294
Сутність пізнавального процесу та проблема пізнаваності світу.	294
Єдність чуттєвого та раціонального в пізнанні.	297
Філософська теорія істини. Діалектика абсолютної та відносної істини	298
Наукове пізнання: рівні, форми, методи.	300
ТЕМА 12. ЛОГІКА: ЗАКОНИ І ФОРМИ ПРАВИЛЬНОГО МИСЛЕННЯ	306
Логіка як наука про закони і форми правильного мислення	306
Поняття як форма мислення	306
Судження	309
Основні формально-логічні закони	311
Умовивід як форма мислення.	313
Елементи теорії аргументації	319
Тестові завдання до III модулю	321
I рівень	321
II рівень	337
III рівень.	353
Логічні завдання	356
Глосарій	395
Список рекомендованої літератури	407

Філософія історії як напрям філософського знання. Проблема суспільного прогресу	249
Тестові завдання до II модулю	255
I рівень	255
II рівень	276
III рівень.	291
МОДУЛЬ III. ПРОБЛЕМИ ГНОСЕОЛОГІЇ ТА ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ	294
ТЕМА 11. ГНОСЕОЛОГІЯ. ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	294
Сутність пізнавального процесу та проблема пізнаваності світу.	294
Єдність чуттєвого та раціонального в пізнанні.	297
Філософська теорія істини. Діалектика абсолютної та відносної істини	298
Наукове пізнання: рівні, форми, методи.	300
ТЕМА 12. ЛОГІКА: ЗАКОНИ І ФОРМИ ПРАВИЛЬНОГО МИСЛЕННЯ	306
Логіка як наука про закони і форми правильного мислення	306
Поняття як форма мислення	306
Судження	309
Основні формально-логічні закони	311
Умовивід як форма мислення.	313
Елементи теорії аргументації	319
Тестові завдання до III модулю	321
I рівень	321
II рівень	337
III рівень.	353
Логічні завдання	356
Глосарій	395
Список рекомендованої літератури	407

Передмова

Філософія, виступаючи *інтелектуальним ядром людської духовності*, дає відповіді на глибинні занепокоєння та запити людини. Вона завжди потрібна людині, а особливо тоді, коли життя вимагає вибору, визначення моральної та соціальної позиції, осмислення й обґрунтування світоглядних ідеалів і стратегії їхнього досягнення.

Філософія – це нескінченний пошук відповідей на *вічні* проблеми людського буття, які набувають в кожну історичну епоху специфічного забарвлення і вирішення. Тому одна із задач вивчення філософії полягає в тому, щоб простежити еволюцію цих змін, показати, наскільки адекватно філософська думка тієї чи іншої епохи відповідала на *виклики часу*, як видатні мислителі формували системи цінностей, ідеалів, що мають важливе значення для збереження і розвитку суспільства, чому й присвячений *перший* модуль посібника. *Другий* модуль посібника присвячений систематизованому аналізу основних теоретичних проблем філософії, зокрема етиці, яка з часів Арістотеля традиційно розглядається як *практична* філософія. У *третьому* модулі посібника акцентовано увагу на проблемах пізнання та теоретико-методологічних засадах логічного мислення.

Вироблення *правильного логічного мислення* означає вміння застосовувати теоретичні положення, закони, прийоми і операції на практиці. Тому підвищення *культури мислення і спілкування* неможливо без активної дії, без набуття реальних самостійних навичок, котрі виробляються лише в ході вирішення логічних вправ. У зв'язку з цим у Навчальному посібнику наведені комплекси вправ, до значної частини яких наводяться зразки вирішення. Враховуючи профіль економічного ВНЗ, при складанні вправ було використано багато прикладів зі сфери економіки.

Вивчення філософії передбачає не просто засвоєння певного обсягу філософських знань, але і уміння *творчо* застосовувати їх в складних життєвих ситуаціях, в повсякденній, професійній і суспільній діяльності. Тому органічним елементом посібника виступає комплекс проблемно-пошукових завдань, виконання яких сприятиме формуванню у студентів навичок *самостійного критичного мислення*.

Навчальний посібник містить значну кількість тестів з усіх тем курсу, що охоплюють теоретичні та методологічні проблеми філософії. Зміст і форма тестів різноманітні, вони скомпоновані залежно від своєї складності на три рівні. Виконання тестових завдань першого рівня потребує від студентів знайомства з іменами, термінами, поняттями курсу, хоча й без глибокого проникнення в їх зміст. Вирішення тестових завдань другого рівня дозволяє продемонструвати знання структури матеріалу, логічних зв'язків між його частинами. Правильні відповіді на тести третього рівня потребують ґрунтового знання змісту основних категорій курсу.

Передмова

Філософія, виступаючи *інтелектуальним ядром людської духовності*, дає відповіді на глибинні занепокоєння та запити людини. Вона завжди потрібна людині, а особливо тоді, коли життя вимагає вибору, визначення моральної та соціальної позиції, осмислення й обґрунтування світоглядних ідеалів і стратегії їхнього досягнення.

Філософія – це нескінченний пошук відповідей на *вічні* проблеми людського буття, які набувають в кожну історичну епоху специфічного забарвлення і вирішення. Тому одна із задач вивчення філософії полягає в тому, щоб простежити еволюцію цих змін, показати, наскільки адекватно філософська думка тієї чи іншої епохи відповідала на *виклики часу*, як видатні мислителі формували системи цінностей, ідеалів, що мають важливе значення для збереження і розвитку суспільства, чому й присвячений *перший* модуль посібника. *Другий* модуль посібника присвячений систематизованому аналізу основних теоретичних проблем філософії, зокрема етиці, яка з часів Арістотеля традиційно розглядається як *практична* філософія. У *третьому* модулі посібника акцентовано увагу на проблемах пізнання та теоретико-методологічних засадах логічного мислення.

Вироблення *правильного логічного мислення* означає вміння застосовувати теоретичні положення, закони, прийоми і операції на практиці. Тому підвищення *культури мислення і спілкування* неможливо без активної дії, без набуття реальних самостійних навичок, котрі виробляються лише в ході вирішення логічних вправ. У зв'язку з цим у Навчальному посібнику наведені комплекси вправ, до значної частини яких наводяться зразки вирішення. Враховуючи профіль економічного ВНЗ, при складанні вправ було використано багато прикладів зі сфери економіки.

Вивчення філософії передбачає не просто засвоєння певного обсягу філософських знань, але і уміння *творчо* застосовувати їх в складних життєвих ситуаціях, в повсякденній, професійній і суспільній діяльності. Тому органічним елементом посібника виступає комплекс проблемно-пошукових завдань, виконання яких сприятиме формуванню у студентів навичок *самостійного критичного мислення*.

Навчальний посібник містить значну кількість тестів з усіх тем курсу, що охоплюють теоретичні та методологічні проблеми філософії. Зміст і форма тестів різноманітні, вони скомпоновані залежно від своєї складності на три рівні. Виконання тестових завдань першого рівня потребує від студентів знайомства з іменами, термінами, поняттями курсу, хоча й без глибокого проникнення в їх зміст. Вирішення тестових завдань другого рівня дозволяє продемонструвати знання структури матеріалу, логічних зв'язків між його частинами. Правильні відповіді на тести третього рівня потребують ґрунтового знання змісту основних категорій курсу.